

2023'ün ilk dokuz ayında Azerbaycan ekonomisi

İmalat ve inşaat sektörleri ekonomik büyümenin ana etkenleri olmuştur:

- Ham petrol üretimi Ocak-Eylül döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre %7,8 oranında azalırken, Eylül-2023 döneminde aylık bazda %4,4 oranında daralmıştır. Doğal gaz üretimi ise ilk dokuz ayda yıllık bazda %4,6 artarken, Eylül 2023'te aylık bazda %8,9 daralmıştır. Petrol ürünleri imalatı ise %11,5 oranında artmıştır.
- Petrol dışı GSYH %3,0 oranında artmış ve bu artış temel olarak ticaret, iç turizm ve inşaat sektörlerinden kaynaklanmıştır;
- İmalat sektörü Ocak-Eylül 2023 döneminde yıllık bazda %9,4 oranında büyümüş ve genel ekonomik büyümeye 0,5 b.p. katkıda bulunmuştur. İnşaat sektörü yıllık bazda %12,5 büyüme kaydederek genel ekonomik genişlemeye 0,5 b.p. katkıda bulunmuştur. Turizm sektörü, bölge sakinlerinin yurt içi seyahatleri sayesinde %26,0 oranında büyüme kaydetmiş ve pandemi öncesi seviyesini %15,9 oranında aşmıştır. Perakende ticaret sektöründe, gıda dışı segment yıllık bazda %4,8 büyüme gösterirken, gıda, içecek ve tütün segmenti %2,0 artış kaydetmiştir. Gıda dışı kalemler arasında, elektronik (bilgisayarlar, telekomünikasyon ekipmanları ve baskı ürünleri) ve yakıt (otomobil benzini ve dizel) sırasıyla %16,3 ve %6,7 ile en yüksek büyüme oranlarına sahip olmuştur. Buna karşılık, taşımacılıkta yıllık bazda %11,8'lik bir düşüş yaşanmış olup, bu düşüşün başlıca nedeni hava kargo taşımacılığindeki %24,1'lik reel düşüştür.

Enflasyon oranı Merkez Bankası'nın üst sınırının altına geriledi:

- Fiyat seviyesi bir önceki aya göre %0,3 oranında artarken, yıllık enflasyon %5,1 olmuştur;
- Tüketici sepetinde yer alan ürün ve hizmetlerin %84,0'ünde (525 üründen 441'i) fiyatlar bir önceki yıla göre artmış, %9,1'inde azalmış, kalan %6,9'unda ise değişim olmamıştır. Kalemlerin %40,8'indeki (214) fiyat artışı, %5,1 olan yıllık enflasyona eşit veya daha azdır. Eylül 2023'te çekirdek enflasyon %5,2 seviyesine gerilemiştir;
- Tüketici sepetine ayrıştırıldığında, gıda fiyatları bir önceki yıla göre %4,5, gıda dışı fiyatlar %5,9 ve hizmetler %5,4 oranında artmıştır. Yıllık manşet enflasyona gıda, gıda dışı ürünler ve hizmetlerin katkısı sırasıyla 2,0, 1,4 ve 1,7 puan (toplam %5,1) olmuştur.
- Ana ticaret ortaklarında artan gıda fiyatları (örneğin, Türkiye'de %75,1, Rusya'da %4,9) ile birlikte artan iç talep (ücretler %11,3↑, reel tüketim %5,5↑ ve reel yatırım %21,3↑) Azerbaycan'da gıda fiyatlarını yıllık bazda arttırmıştır.

Petrol dışı ihracattaki büyüme temel olarak elektrik satışlarından kaynaklanmıştır:

- 2023'ün ilk dokuz ayında toplam ihracat %10,3 oranında azalırken, ithalat %22,5 oranında artmıştır. Sonuç olarak, ticaret fazlası %27,8 oranında azalarak 13875 milyon \$ olarak gerçekleşmiştir.

- Petrol ve gaz sektöründe fiyatlar düşerken, satılan ham petrol ve doğal gaz miktarı Ocak-Eylül döneminde yıllık bazda %1,9 ve %23,4 artmış ve ticaret dengesi olumlu seyretmiştir;
- İthalattaki artışa (yıllık %22,5) en büyük katkısı taşımacılık araçları ve yedek parçaları, makine ve ekipmanlar ve yakıtlar yapmıştır:
  - Taşımacılık araçları (ve bunların yedek parçaları) ithalatı bir önceki yıla göre %44,3 oranında artarak toplam ithalat artışının dörtte birini oluşturmuştur. Örneğin, otomobil ithalatı reel olarak %32,0 ve nominal olarak %62,3 oranında artmıştır.
  - Kimyasal madde (plastikler ve kauçuklar dahil) ithalatı bir önceki yıla göre %6,8 artmıştır. Bu büyümeye katkıda bulunan başlıca ürünler uçucu yağlar (%38,6↑), plastikler ve bunlardan mamul ürünler (%11,5↑) ve kauçuktur (%17,0↑).
  - Gıda ürünleri ithalatı, katı ve sıvı yağlar (%31,3↓), tahıllar (%14,2↓) ve sebzelerdeki (%12,5↓) düşüşün etkisiyle %2,3 oranında azalmıştır. Buna karşın, şekerli mamuller (%16,8 artış), hububat, un, nişasta, süt müstahzarları ve ürünleri (%15,9 artış) ve kakao müstahzarları (%15,6 artış) genel gıda ithalatına güçlü pozitif katkılarda bulunmuştur.
  - Yakıtlar (benzin dahil) ithalatı %86,6 oranında artmış ve toplam ithalattaki büyümeye %31,6 oranında katkıda bulunmuştur.
- 2023'ün ilk dokuz ayında petrol dışı ihracat yıllık bazda %15,0 artarak 2434 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.
  - Artışa en büyük katkısı, 2022 yılının aynı dönemine kıyasla 9,1x↑ artış gösteren elektrik enerjisi satışları sağlamıştır.
- CBAR rezervleri 2022 yıl sonuna göre %8,7 artarak 9775,3 mln ABD dolarına ulaşmıştır.
- Stratejik döviz rezervleri, 2022 sonuna göre %12,6 artarak 65,3 milyar USD olarak gerçekleşmiştir.

Kredi büyümesi istikrarlı bir hızla devam etmektedir. Sigorta primindeki artışın temelini karma hayat sigortası oluşturmuştur:

- Eylül 2023'te bankacılık sektörünün toplam aktifleri bir önceki yılın aynı dönemine göre %4,4 artarak 45,5 milyar ₺ olmuştur. Yatırım amaçlı menkul kıymetler (%26,5↑) ve krediler (%16,3↑) artışın ana unsurları olmuştur. Bununla birlikte, finansal kuruluşlardaki mevduatlar (%46,9↓), diğer bankalardaki hesaplar (%23,7↓) ve Merkez Bankası'ndaki mevduatlar (%10,9↓) azalmıştır. Ödenmemiş Merkez Bankası tahvillerinin miktarı yıllık bazda 3,2 kat artarken, Hazine kağıtları 2 kat genişlemiştir;
- İşletme kredisi portföyü, portföyün en hızlı büyüyen segmenti olan bireysel girişimcilere verilen kredilerdeki %37,8'lik artış da dahil olmak üzere %12,0 artmıştır. Bu sırada ihtiyaç kredisi büyümesi %19,3'e ulaşmıştır. Konut kredisi portföyü Eylül 2023'de 2022'in aynı ayına göre %27,0 genişlemiştir.
- Toplam batık kredi oranı %2,3 ile Eylül 2022'ye kıyasla 1,0 b.p. daha düşük gerçekleşmiştir. Zarar karşılıkları 180,6 milyon ₺'ye gerilemiştir.

- Mevduat tabanı, Eylül 2023'de yıllık bazda %0,8 artış görmüş ve 34,2 milyar ₺ olmuştur. Vadesiz mevduatlar %7,3 oranında azalırken, vadeli mevduatlar %19,3 oranında artarak 12,4 milyar ₺'ye ulaşmıştır. Finansal olmayan kuruluşların mevduatları %4,3 oranında daralırken, finansal mevduatlarda %14,1 oranında düşüş gözlenmiştir. Hanehalkı mevduatları %13,2 oranında artmıştır;
- Toplam mevduat portföyünün dolarizasyon oranı 2022 yıl sonuna göre 8,4 puan azalarak %43,7 olmuştur. Vadeli mevduat dolarizasyon oranı 2022 sonuna göre 2,0 b.p. düşmüş, buna paralel olarak vadesiz mevduat dolarizasyon oranı 12,2 b.p. azalmıştır. 2023'ün ilk dokuz ayında CBAR tarafından satılan döviz miktarı bir önceki yılın aynı dönemine göre %33,7 azalarak 2555,9 mln \$ olmuştur.
- Toplam net karın Eylül 2023 özkaynaklarına oranı olarak hesaplanan bankacılık sektörünün özkaynak karlılığı %18,5 (Eylül 2022: %17,0) olmuştur. Daha yüksek kârlılık hem faiz hem de faiz dışı gelirlerden kaynaklanmakta, faiz ve faiz dışı giderler kârlılık artışını dengelemektedir. Faiz gelirleri bir önceki yıla göre %32,0 artarken, faiz dışı gelirler bir önceki yıla göre %13,6 artmıştır;
- 2023'nin ilk dokuz ayında toplam sigorta primleri bir önceki yıla göre %28,0 artmıştır.
- Brüt prim üretimi 935,9 milyon ₺ olarak gerçekleşmiştir. Hayat sigortası primleri, toplam primler içindeki %41,6'lık karma hayat sigortası payıyla pazarın yarısını oluşturmuştur. Karma hayat sigortası, hayat sigortasındaki artışı %32,4 oranında artırmıştır;
- Hayat dışı sigorta, hem isteğe bağlı (%11,7↑) hem de zorunlu (%52,0↑) segmentteki artışın etkisiyle %25,5 oranında büyümüştür.
- Oto sigortaları pazarında ihtiyari segment %21,3 oranında büyürken, zorunlu segment primleri %51,3 oranında artmıştır;
- İsteğe bağlı sağlık sigortası primleri %7,2 oranında artmıştır.

CBAR, 1 Kasım'da refinansman oranını 50 baz puan düşürerek %8,50'ye çekmeye karar vermiştir:

- Faiz koridorunun alt sınırı %7,00'ye, üst sınırı ise %9,50'ye gerilemiştir;
- Karar, hem iç hem de dış enflasyonist faktörlerin dinamiklerine ve döviz piyasasındaki koşullara - arzın talebi önemli ölçüde aşması - dayanmaktadır.
- Merkez Bankası 2024 yılında yıllık enflasyonun %5,3 olmasını beklemektedir.
- Merkez Bankası, yıllık enflasyonun dış etkenler ve uygulanan dezenflasyonist politika nedeniyle gerilediğini belirtmiştir.
- CBAR, Ocak-Ekim 2023 döneminde nominal efektif döviz kurunun %21,6 oranında değer kazanmasının ithalat kanalıyla enflasyonist baskıyı azalttığını belirtmiştir.
- İç ve dış risklerin gerçekleşmemesi ve AZN'deki güçlenme baskısının devam etmesi halinde Merkez Bankası önümüzdeki toplantılarda para politikasını gevşetmeye devam edecektir.

Uyarı Notu: Burada yer alan yatırım bilgi, yorum ve tavsiyeleri yatırım danışmanlığı kapsamında değildir. Yatırım danışmanlığı hizmeti; aracı kurumlar, portföy yönetim şirketleri, mevduat kabul etmeyen bankalar ile müşteri arasında imzalanacak yatırım danışmanlığı sözleşmesi çerçevesinde sunulmaktadır. Burada yer alan yorum ve tavsiyeler, yorum ve tavsiyede bulunanların kişisel görüşlerine dayanmaktadır. Bu görüşler mali durumunuz ile risk ve getiri tercihlerinize uygun olmayabilir. Bu nedenle, sadece burada yer alan bilgilere dayanılarak yatırım kararı verilmesi beklentilerinize uygun sonuçlar doğurmayabilir.

